

ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Радутний Олександр Едуардович,

*доктор філософії в галузі права, доцент, доцент кафедри
кримінального права № 1, Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

Згідно до положень статей 1 та 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. загрозами національної безпеки в інформаційній сфері визнано: прояви обмеження свободи слова та доступу до публічної інформації; поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії; комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм; розголошення інформації, яка становить державну таємницю, або іншої інформації з обмеженим доступом, спрямованої на задоволення потреб і забезпечення захисту національних інтересів суспільства і держави; намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації тощо.

Крім вказаних нормативно визначених, існують також й інші загрози національній безпеці України в інформаційній сфері.

1. Відсутність національної незалежної бази з випуску електронно-обчислювальних та комунікативних пристроїв, повна залежність від іноземних комплектуючих та програмного забезпечення.

2. Відсутність автономних майданчиків для обміну інформацією (на кшталт іноземних Twitter, Facebook, YouTube, ЖЖ, Вконтакте, Однокласники тощо).

3. Побудова всесвітньої мережі Internet таким чином, що її основні базові центри, вузли та магістралі знаходяться за межами території України. Національний уряд України не має як впливу, так і відношення до транснаціональних корпорацій, які її обслуговують та(або) контролюють, зокрема, ICANN (<https://www.icann.org/ru> – некомерційна організація з розподілу адрес та номерів, яка відповідає за глобальну координацію системи унікальних елементів Інтернету, стабільність роботи та безпечну організацію), IANA (<http://www.INTERNETASSIGNEDNUMBERSAUTHORITY.ORG/> – «Адміністрація адресного про-

стору Інтернет» – організація, що управляє просторами IP-адрес, доменів верхнього рівня, а також реєструє типи даних MIME і параметри інших протоколів Інтернету, працює під контролем ICANN), ISOC (<http://www.internet-society.org/> – міжнародна професійна організація, що здійснює розвиток та забезпечення доступу у мережі Інтернет) та інших, які насправді її контролюють.

4. Поспішність, безсистемність, необґрунтованість та замовний характер законопроектів, зокрема, в галузі кримінального права, як загроза національній безпеці України в інформаційній сфері. Якщо автори вказаних законопроектів діють цілеспрямовано на руйнацію правової системи, то це можливо визнати проявами інформаційної агресії [5], що в цілому є загрозою для суспільства. Такі прояви можуть мати внутрішніх або зовнішніх замовників, або можуть бути викликані жагою отримання та опрацювання грантів, які, здебільше, теж мають іноземне походження і фінансування.

5. Безвідповідальність у законодавчій та правоохоронній сферах. Можливо, є певний сенс у тому, щоб придивитися до ініціативи Молдови про стягнення компенсації з прокурорів та суддів за програні цією країною справи в ЄСПЛ [4] та(або) передбачити кримінальну відповідальність депутатів Верховної Ради, наприклад, у тому явному випадку, коли конкретна, прийнята персональним складом парламенту, правова норма згодом була визнана неконституційною.

6. Появи нових форм суспільно небезпечних діянь, за однією з яких закріпився неологізм «тролінг» (англ. «trolling») – тобто, нагнітання учасником інтернет-спілкування агресії, гніву або конфлікту шляхом відкритого чи таємного перекручення, приниження або образи почуттів іншого співрозмовника. Разом з поданням засобами масової інформації винятково агресивного новинного контенту [6, с. 119 – 123] тролінг стає живильним середовищем для подальшої фрустрації населення та штучної поляризації суспільної думки. В якості засобів тролінгу використовуються хвилі виправлень (постмодерація повідомлень, окремих тем або новин) – так званий «флейм» (від англ. flame – полум'я, вогонь), або конфронтація – так званий «холівар» (від англ. holly war – священна війна) [3, с. 48 – 51], [7, с. 135 – 136]. Втім, на сьогодні кримінальне законодавство у низці норм (статті 109 – 111, 181, 238, 258², 259, 266, 295, 330, 361 – 363¹, 436, 437 КК України та інші) вже фактично передбачає відповідальність за

прояви тролінгу, який, безумовно, слід виокремлювати серед інших різновидів суспільно небезпечної поведінки, але доповнення КК України новою окремою нормою з цього приводу слід вважати недоцільним.

7. Небезпека з боку неконтрольованого штучного інтелекту та новітніх технологій заподіяння шкоди. Відома міжнародна неурядова організація *Amnesty International* наполягає на тому, щоб повністю заборонити розробку роботів-вбивць, які базуються на новітніх технологіях (їх прикладом є безпілотний повітряний апарат *Shadow Hawk*, який розробляється в США компанією *Vanguard Defense Industries*; автономний безпілотний надзвуковий літак *Taranis* розробки Великої Британії тощо) [8].

За повідомлення видання *Technology Review* вже через 60 років штучний інтелект стане значною загрозою для людства. До 2022 року він буде мислити приблизно на 10% як людина, до 2040 року – на 50%, до 2075 року – процеси мислення не можливо буде відрізнити від людських [1]. Джеймс Баррат вважає, що підсумковою стадією робіт зі створення спочатку розумних машин, а потім машин, які є більш розумними за людину, стане не їх інтеграція у наше життя, а їх перемога над нами [2, с. 75].

Неминуче наближається час, коли людство буде поділяти сировину свого існування з штучним інтелектом, але роздуми щодо відповідальності штучного інтелекту (наприклад, за аналогією з відповідальністю юридичних осіб) мають сенс тільки в тому випадку, якщо людство збереже контроль над останнім.

Література:

1. Etzioni Oren. No, the Experts Don't Think Superintelligent AI is a Threat to Humanity // [Electronic resource] – Mode of access : <https://www.technologyreview.com/s/602410/no-the-experts-dont-think-superintelligent-ai-is-a-threat-to-humanity/> – Title from the screen.

2. Баррат Дж. Последнее изобретение человечества: искусственный интеллект и конец эры Homo sapiens. – М.: Альпина Нон-фикшн, 2015. – 304 с.

3. Внебрачных Р.А. Троллинг как форма социальной агрессии в виртуальных сообществах // Вест. Удмуртского ун-та. – 2012. – Вып.1. – С.48–51 [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://vestnik.udsu.ru/2012/2012-031/vuu1203108.pdf>.

4. Молдавские судьи и прокуроры, виновные в проигрыше процессов в Европейском суде по правам человека (ЕСПЧ), будут выплачивать государству суммы по удовлетворенным ЕСПЧ искам / NewsMaker, 29.01.2016 // [Электрон. ресурс] – Режим доступа : <http://newsmaker.md/rus/novosti/sudi-i-prokurory-zaplattyat-za-proigrannye-dela-v-espch-21956>.

5. Радутний О.Е. Поняття та ознаки інформаційної агресії на законодавчому рівні в кримінально-правовій сфері / Інформація і право: науковий журнал / редкол.: В.Г. Пилипчук та ін. – К.: Наук.-досл. ін-т інформатики і права Нац. акад. правових наук України, 2015. – № 2(14). – С. 58 – 64.

6. Савінова Н.А. Інформаційна політика України у дискурсі безпеки людини і громадянина / Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави : зб. матер. наук.-практ. конф. (Київ, 19 березня 2015 року). – К. : Центр навч., наук. та період. видань НА СБ України, 2015. – 512 с.

7. Семенов Д.И., Шушарина Г.А. Сетевой троллинг как вид коммуникативной деятельности // Междунар. журнал экспериментального образования : науч. журнал. – Москва, 2011. – Вып. 8. – С. 135–136.

8. Сербенко Н. Автономные системы вооружения: нерешенные вопросы морали, нравственности, международного права и геополитики // [Электрон. ресурс] – Режим доступа : <http://bintel.com.ua/ru/article/robots2/> – Заголовок з екрана.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса
Національної академії правових наук України

ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»
Харківська обласна організація

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ
ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Матеріали круглого столу

26 травня 2017 р.

Харків
«Юрайт»
2017

УДК 343.34(477)
ББК 67.9(4УКР)308
А 43

Укладачі:
В. І. Борисов,
Л. М. Демидова

**Актуальні проблеми кримінально-правової охорони основ національ-
ної безпеки України:** матер. кругл. столу, м. Харків, 26 трав. 2017 р. /
А 43 Наук.-досл. ін-т вивч. пробл. злоч. ім. акад. В. В. Сташиса НАПрНУ
України; Харк. обл. орг-ція ГО «Всеукр. асоц. крим. права». – Х : Юрайт, 2017. – 158 с.
ISBN 978-966-2740-88-2

УДК 343.34(477)
ББК 67.9(4УКР)308

© Наук.-досл. ін-т вивч. пробл. злоч.
ім. акад. В. В. Сташиса НАПрНУ
ГО «Всеукр. асоц. крим. права»
Харк. обл. орг-ція,
Борисов В. І., Демидова Л. М.,
Присяжнюк І. І. та ін. 2017
© «Юрайт», оформлення, 2017

ISBN 978-966-2740-88-2